

**Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту**

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ЛЮБЧЕНКО ОЛЕНА ВАЛЕНТИНІВНА

УДК 657.1:339.1

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ОБЛІК І АНАЛІЗ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Олена ЛЮБЧЕНКО

Науковий керівник
Ярмолюк Олена Феліксівна
кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2024

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

Рецензент:

професор кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету,
д.е.н., проф. Віленчук Олександр Миколайович

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Голова комісії _____ Тетяна ГАЙДУЧОК _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та
аудиту № __ від __ _____ 2024 року

В.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Наталія МАЛЮГА _____
(підпис)

« » _____ 2024 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) ЛЮБЧЕНКО Олена Валентинівна захистив(ла) кваліфікаційну
роботу з оцінкою: сума балів за 100-бальною шкалою _____, за університетською
шкалою _____

Секретар ЕК _____
(підпис)

Ганна МАЙДУДА
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Любченко О. В. Облік і аналіз загальновиробничих витрат сільськогосподарських підприємств. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 071 – облік і оподаткування. – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2024.

Представлена робота окреслює питання обліку і аналізу загальновиробничих витрат, які є важливим аспектом управління сільськогосподарськими підприємствами. У роботі проведено детальний аналіз економічної сутності загальновиробничих витрат та їх ролі у фінансовому управлінні підприємством. Досліджено особливості розподілу та класифікацію загальновиробничих витрат, а також їх вплив на ефективність управлінських рішень. Окрема увага приділена організації фінансового обліку та управлінському обліку загальновиробничих витрат у контексті управління підприємством. Робота містить рекомендації щодо удосконалення обліку та аналізу загальновиробничих витрат сільськогосподарських підприємств з метою підвищення їх фінансової стабільності та конкурентоспроможності.

Висновки роботи можуть бути використані як практичний посібник для підприємств аграрного сектору при розробці стратегії управління та прийнятті фінансових рішень.

Ключові слова: загальновиробничі витрати, аналіз, сільськогосподарське підприємство, управлінський облік, база розподілу

ABSTRACT

Liubchenko O. V. Accounting and analysis of general production costs of agricultural enterprises.

Qualification work for the degree of master's degree in specialty 071 – accounting and taxation. – Polissya National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2024.

The presented work outlines the issues of accounting and analysis of general production costs, which are an important aspect of the management of agricultural enterprises. The paper provides a detailed analysis of the economic essence of general production costs and their role in the financial management of an enterprise. The peculiarities of distribution and classification of general production costs, as well as their impact on the efficiency of management decisions are investigated. Special attention is paid to the organization of financial accounting and management accounting of general production costs in the context of enterprise management. The paper contains recommendations for improving the accounting and analysis of general production costs of agricultural enterprises in order to increase their financial stability and competitiveness.

The conclusions of the work can be used as a practical guide for agricultural enterprises in developing a management strategy and making financial decisions.

Keywords: general production costs, analysis, agricultural enterprise, management accounting, distribution base

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	9
1.1. Економічна сутність загальновиробничих витрат, їх місце в системі управління підприємством.....	9
1.2. Особливості розподілу загальновиробничих витрат.....	14
1.3. Характеристика економічного стану та особливостей господарської діяльності сільськогосподарського підприємства.....	19
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	30
2.1. Організація фінансового обліку на підприємстві.....	30
2.2. Управлінський облік та аналіз загальновиробничих витрат у системі управлінських рішень.....	34
2.3. Удосконалення обліку і аналізу загальновиробничих витрат.....	41
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	47
ДОДАТКИ.....	51

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сільське господарство є важливою складовою галуззю економіки в багатьох країнах, забезпечуючи продовольчу безпеку та забезпечуючи робочі місця для мільйонів людей.

Крім цього, сільське господарство також є важливим джерелом експортних доходів для багатьох країн, сприяючи зміцненню їх зовнішньоекономічних зв'язків. Забезпечення ефективного управління загальновиробничими витратами є критично важливим аспектом для сільськогосподарських підприємств, оскільки дозволяє оптимізувати виробничі процеси, визначати прибутковість окремих культур, раціонально використовувати ресурси та планувати виробництво на майбутнє. Таким чином, облік і аналіз загальновиробничих витрат є вирішальними для розвитку та процвітання сільськогосподарських підприємств.

Врахування загальновиробничих витрат допомагає підприємствам приймати обґрунтовані управлінські рішення, удосконалювати виробничі процеси, впроваджувати нові технології та техніки, а також досягати більшої конкурентоспроможності на ринку.

Оскільки галузь сільськогосподарського виробництва постійно змінюється під впливом економічних, екологічних та соціальних факторів, облік і аналіз загальновиробничих витрат є критично важливим для сталого розвитку сільськогосподарських підприємств.

Вивчення проблем загальновиробничих витрат здійснювали вчені такі, як Бабенко Л. В. [2], Бондарчук А. О. [3], Кодимська Т. Ю. [5], Левицька І. О. [8], Мазуренко О. М. [9], Примаченко О. Л. [19], Проскура К. П. [21], Саванчук Т. М. [23], Сарапіна О. А. [24], Соколенко Т. М. [27], Чуприна Л. В. [30] та інші. Вказані дослідники приділяли значну увагу обліку і розподілу загальновиробничих витрат.

Високе оцінювання внеску вчених в дослідження сутності, організації та методології обліку й аналізу загальновиробничих витрат є підставою для продовження подальших досліджень у цій галузі. З урахуванням конкретних

особливостей підприємства, обов'язковою вважається оцінка можливостей розробки системи обліку й розподілу цих витрат. Актуальність обговорюваних питань виокремлює визначення мети, об'єкта й предмета випускної кваліфікаційної роботи.

Мета випускної кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні та оцінці системи обліку загальновиробничих витрат на сільськогосподарському підприємстві, а також у проведенні аналізу цих витрат з метою з'ясування їх впливу на фінансові результати підприємства. Досягнення мети передбачає з'ясування ефективності виробничих процесів, виявлення можливостей для оптимізації витрат та вдосконалення управлінських рішень на основі обліку та аналізу загальновиробничих витрат.

До визначеної мети, сформульовано було такі завдання для вирішення у кваліфікаційній роботі:

- дослідити економічну сутність та роль загальновиробничих витрат у системі управління сільськогосподарським підприємством;
- проаналізувати особливості розподілу та класифікації загальновиробничих витрат;
- вивчити економічний стан та особливості господарської діяльності сільськогосподарського підприємства;
- дослідити організацію фінансового обліку на підприємстві та визначити роль управлінського обліку загальновиробничих витрат у прийнятті управлінських рішень;
- розробити рекомендації щодо удосконалення обліку та аналізу загальновиробничих витрат на сільськогосподарських підприємствах.

Окреслені завдання дозволять здійснити комплексний аналіз загальновиробничих витрат та їх вплив на управлінські рішення на підприємствах сільськогосподарського сектору.

Об'єктом дослідження є система обліку та аналізу загальновиробничих витрат на сільськогосподарському підприємстві.

Предмет дослідження – методи, процедури та техніки обліку і аналізу

загальновиробничих витрат на сільськогосподарському підприємстві.

Методами дослідження. Для досягнення поставлених цілей у дослідженні були використані різні наукові та спеціалізовані методи. Наприклад, наукова аргументація застосовувалася для розкриття сутності та компонентів механізму інформаційного забезпечення формування загальновиробничих витрат, системний підхід використовувався для вивчення взаємозв'язків елементів організаційно-економічного механізму управління підприємством, статистичні методи застосовувалися для аналізу динаміки управління витратами підприємства за останні роки, та табличні і графічні методи використовувалися для візуалізації результатів дослідження.

Інформаційна база дослідження. Для проведення дослідження використовувалися наукові джерела з України та зарубіжжя, а також актуальне законодавство, яке стосується господарської діяльності, обліку та аналізу загальновиробничих витрат. Також були враховані внутрішні нормативні документи базового підприємства, а також фінансова, статистична та податкова звітність.

Практичне значення результатів полягає в здійсненні ефективного управління фінансами та ресурсами підприємства. Це допомагає зрозуміти, які саме витрати виникають у процесі виробництва, де і як їх можна оптимізувати або зменшити, а також дозволяє виявити можливості для підвищення продуктивності та ефективності виробництва. Аналіз загальновиробничих витрат також дозволяє виявити тенденції у витратних процесах та приймати обґрунтовані управлінські рішення для підтримання стабільності та успішності підприємства.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ
ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ У СИСТЕМІ ПРИЙНТТЯ
УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

1.1. Економічна сутність загальновиробничих витрат, їх місце в системі управління підприємством

В сучасних умовах економічної нестабільності, пов'язаної з кризовими явищами в економіці, кожне підприємство стає перед питанням правильного виробництва й продажу товарів, з урахуванням їх вартості та витрат на виробництво.

Головна мета діяльності підприємства обумовлена потребою забезпечення успішності підприємства, його зростання та конкурентоздатності на ринку. Досягнення цієї мети вимагає від підприємства оптимізації виробничих процесів, управління витратами та ресурсами, а також розвитку ефективної стратегії маркетингу та збуту продукції.

Економічна сутність загальновиробничих витрат полягає в їхньому впливі на утворення вартості продукції та їхньому розподілі між виробничими підрозділами підприємства. Вони включають в себе не лише прямі витрати на матеріали, роботу і виробництво, а й інші важливі аспекти, такі як витрати на адміністративне управління, дослідження та розробку, маркетинг та збут, а також витрати на управління загального характеру.

У контексті системи управління підприємством, загальновиробничі витрати відіграють надзвичайно важливу роль. Саме їхнє ефективне управління дозволяє підприємству забезпеченням балансу між якістю продукції, вартістю виробництва та задоволенням потреб споживачів. Під час управління загальновиробничими витратами, виробництво має забезпечити ефективне використання ресурсів, оптимізувати виробничі процеси та знизити загальну вартість продукції.

Таким чином, загальновиробничі витрати відіграють ключову роль в створенні конкурентоспроможності підприємства на ринку. Їхнє управління повинно бути інтегрованим у всі аспекти управління підприємством, ураховуючи всі економічні та виробничі процеси.

Цехові витрати – витрати, пов'язані з обслуговуванням та управлінням виробництвом у цехах підприємства, включають у себе витрати на утримання та експлуатацію обладнання, а також управлінські та господарські витрати, відповідно до кошторисів (рис. 1.1).

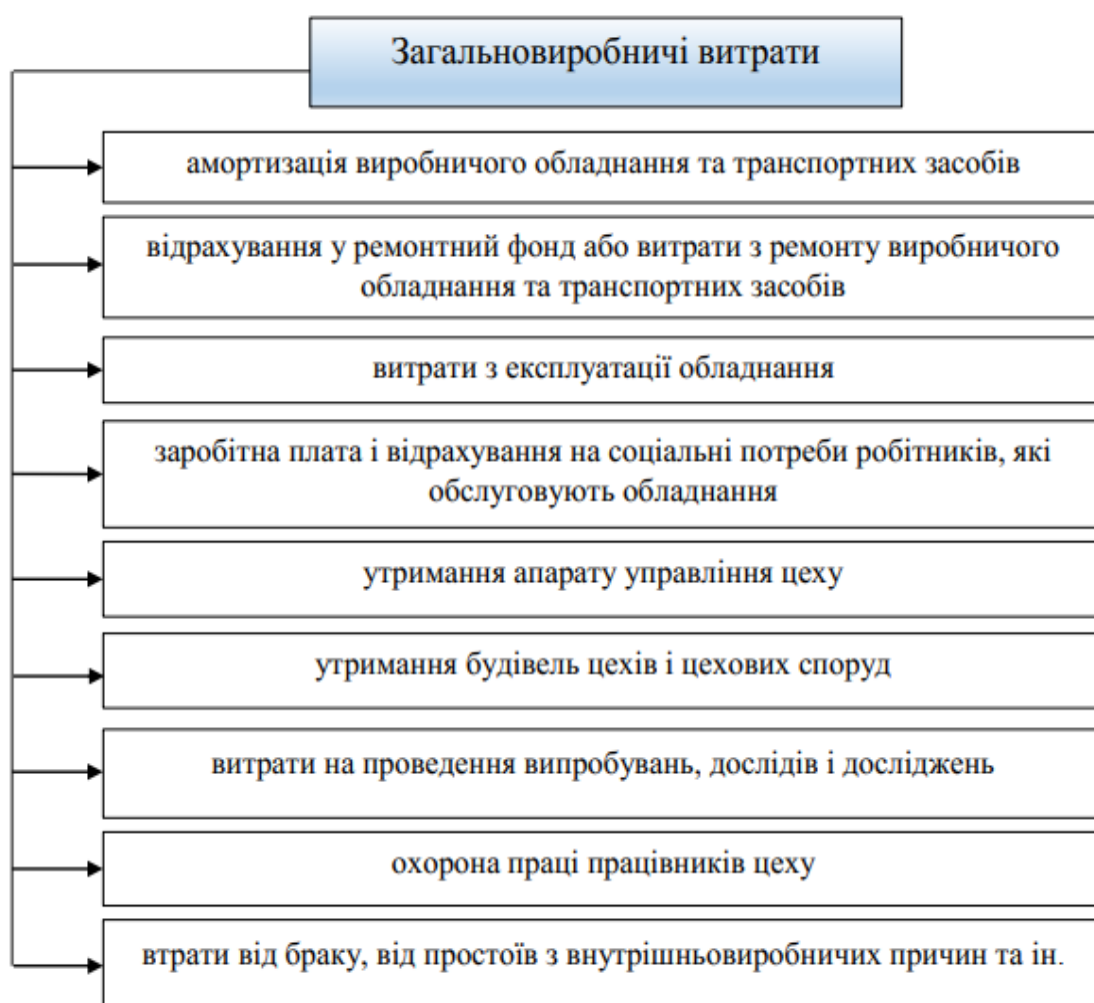

Рис. 1.1 Склад загальновиробничих витрат [16]

Стандарт бухгалтерського обліку 16 «Витрати» визначає, які види витрат включаються до загальновиробничих та встановлює критерії розподілу цих витрат на змінні та постійні [16]. Розподіл загальновиробничих витрат на змінні та

постійні не є складним в практичній діяльності підприємств: він проводиться самостійно підприємством на підставі оцінки їх значущості, в залежності від обсягів виробництва та економіко-організаційної характеристики підприємства. Однак, доцільно встановити стандартні види загальновиробничих витрат, які є характерними для підприємств певних галузей, і затвердити цей перелік окремим додатком до Наказу про облікову політику підприємства. Така нормативна регламентація є актуальною в сучасних умовах [8].

Загальновиробничі витрати означають непрямі витрати, які пов'язані з організацією виробництва та управління цехами, бригадами, відділеннями та іншими підрозділами підприємства. Ці витрати не можуть бути прямо віднесені до певного об'єкта обліку при їх виникненні. Загальновиробничі витрати пов'язані з виробництвом різних видів продукції, тому їх слід враховувати при обчисленні собівартості кожного виду продукції [19].

Витрати, які утворюють накладні витрати, не завжди збігаються за часом з процесом створення окремих частин кінцевої продукції. Накладні витрати є додатковими до основних видів витрат на виробництво, проте вони є важливими і представляють собою виражену в грошовій формі частину загальновиробничої вартості продукції.

Витрати на підприємствах класифікуються наступним чином (рис. 1.2).

Згідно з Податковим кодексом України [17], додатково до вказаних у стандарті бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [16] загальновиробничих витрат, також включаються:

- витрати, пов'язані з підтвердженням відповідності продукції, системам якості, системам управління якістю, екологічним управлінням довкіллям, а також персоналу;

- витрати, пов'язані з пошуком/розвідкою та облаштуванням нафтових та газових родовищ (крім витрат на спорудження свердловин для видобутку нафти та газу з моменту їх входження в експлуатацію, а також інших витрат, пов'язаних з придбанням/виробництвом основних засобів, які підлягають амортизації).

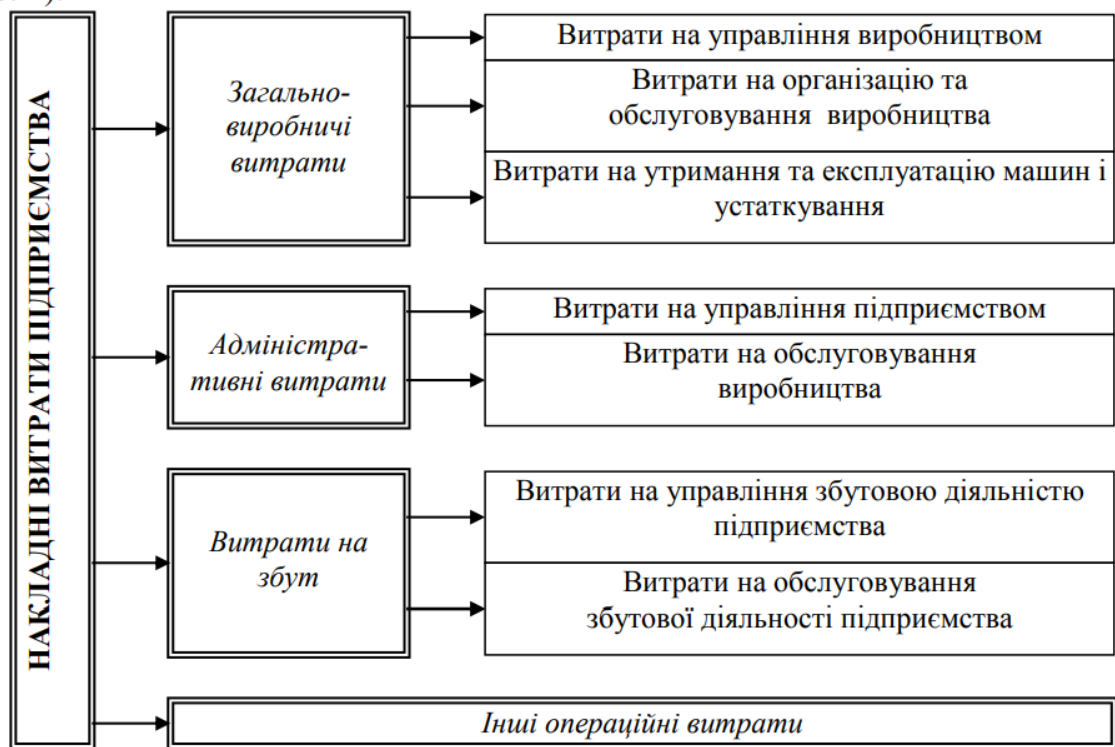

Рис. 1.2 Структура накладних витрат підприємства

Згідно з оновленими змінами до НП(С)БО 16 «Витрати» [16], підприємство може відмовитися включати змінні та постійні розподілені загальновиробничі витрати до виробничої собівартості. У цьому випадку собівартість визначатиметься лише за прямими витратами. Вибравши цей варіант, загальновиробничі витрати не будуть включені до собівартості, а будуть відразу відображені у фінансовому результаті, інформація про них буде розкрита у Звіті про фінансові результати окремо. Отже, загальновиробничі витрати не будуть розподілятися на об'єкти витрат.

У виробництві сільськогосподарської продукції обсяг виробництва визначається природними умовами, а не лише працею людини. Згідно з Методичними рекомендаціями № 132, всі загальновиробничі витрати розглядаються як змінні і розподіляються між різними галузями та об'єктами витрат пропорційно сумі прямих витрат (за винятком витрат на основні матеріали, такі як корми, насіння, сировина) з рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» на рахунок 23 «Виробництво» [12].

Однак, у випадку коли підприємство вибирає нестандартний підхід до розподілу загальновиробничих витрат, відповідно до альтернативи, яка запропонована п. 11.1 НП(С)БО 16 «Витрати», всі загальновиробничі витрати з рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» списуються безпосередньо на рахунок 79 «Фінансові результати» [19].

У сільському господарстві в Україні, яке не є високо механізованим, основним методом розподілу загальновиробничих витрат є пряма оплата праці. Цей метод є простим у застосуванні і забезпечує більш точний розподіл загальновиробничих витрат між різними об'єктами обліку. Сума фіксованого сільськогосподарського податку розподіляється між об'єктами обліку витрат на вирощування рослинництва пропорційно до площі землі, яку займають відповідні культури. Орендні платежі за земельні паї на вирощування сільськогосподарських культур відносяться на виробництво, на відповідний субрахунок, залежно від виду виробництва. Страхові внески сплачуються за застраховані сільськогосподарські культури, і їх сума відноситься на виробництво відповідно до бази розподілу, якою виступають застраховані сільськогосподарські культури [19].

Інформація щодо загальновиробничих витрат використовується для ухвалення управлінських рішень, оцінки результатів діяльності підприємства, виконання завдань окремими структурними підрозділами підприємства, а також визначення реальної ефективності організаційно-технічних заходів для розвитку й покращення виробництва.

Під час організації такого обліку необхідно забезпечити відповідність між плановими показниками і фактичними даними, а також відповідність складу та класифікації витрат стандартам бухгалтерського обліку.

Основною метою обліку загальновиробничих витрат є забезпечення контролю за виробничою діяльністю та управління витратами, які необхідні для реалізації продукції. У зв'язку з цим, серед основних завдань обліку витрат на виробництво можна віднести:

До основних завдань обліку витрат на виробництво можна віднести:

- моніторинг і контроль за реальним рівнем витрат відповідно до їхніх нормативів і планових обсягів для виявлення відхилень і запобігання їм у майбутньому;
- здійснення достовірного обліку виходу продукції за її видами з урахуванням якості;
- розрахунок собівартості виготовленої продукції для формування ціни, а також аналізу фінансових результатів;
- систематизування інформації управлінського обліку виробничої діяльності для проведення маржинального аналізу та ухвалення довгострокових рішень (оцінювання ефективності виробничих програм та капітальних вкладень; рентабельність продукції тощо).

Загальновиробничі витрати представляють собою сукупність витрат, пов'язаних з управлінням і утриманням підприємства в цілому, які не можуть бути точно віднесені до конкретного виробництва чи продукції. Їх врахування є важливою складовою ефективного управління підприємством, оскільки вони впливають на загальну ефективність виробництва. Врахування та оптимізація загальновиробничих витрат є ключовим елементом системи управління підприємством, оскільки це дозволяє забезпечити ефективне розподіл ресурсів і підвищення загальної продуктивності. Таким чином, управління загальновиробничими витратами є необхідною складовою стратегії управління підприємством для досягнення його успішної діяльності.

1.2. Особливості розподілу загальновиробничих витрат

У сучасних умовах світової економіки, особливості розподілу загальновиробничих витрат набувають все більшої важливості для підприємств. Особливості розподілу витрат варіюються залежно від виду діяльності, виробничого процесу та управлінської стратегії компанії. Витрати можуть бути

розділені як прямі (пов'язані безпосередньо з виробництвом продукції), так і опосередковані (пов'язані з управлінням, адмініструванням, рекламою тощо).

Розуміння і оптимальний розподіл витрат є важливою складовою для забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства. Також необхідно враховувати технологічні процеси, вартість виробництва, потреби ринку тощо.

Важливим є те, що необхідність у виборі економічно найбільш доцільних методів розподілу непрямих витрат поступово виникає при впровадженні системи планування, бюджетування та методів контролю над витратами на підприємствах [5].

У вітчизняній практиці ця проблема зазвичай досліджується в контексті традиційних методів розподілу, з фокусом на пошуку універсального базового показника для підприємств усіх галузей виробництва. В літературі та практиці було виявлено, що для розподілу непрямих витрат між об'єктами калькулювання існує майже два десятки різних способів, кожен з яких враховує особливості конкретної галузі.

У табл. 1 представлено список основних методів розподілу, які в даний час широко використовуються українськими підприємствами, а також надані рекомендації для їх вибору залежно від виду виробництва [30].

Таблиця 1.1

Характеристика основних баз розподілу загальновиробничих витрат

База розподілу	Характеристика
Ціна прямих матеріалів	Якщо загальновиробничі витрати прямо пов'язані з величиною і кількістю матеріалів, з якими проводиться відповідні технологічні операції
Прямі витрати на оплату праці (без прогресивно-преміальних доплат)	Якщо загальновиробничі витрати прямо пов'язані з величиною прямих витрат на оплату праці (швейні, взуттєві, шкіряні, консервні підприємства)
Прямі витрати на оплату праці (без прогресивно-преміальних доплат) плюс витрати на утримання та експлуатацію машин та обладнання.	Цей метод є найбільш оптимальним для підприємств із різним рівнем механізації й автоматизації, особливо для підприємств машинобудування і металообробки, адже дає змогу повністю врахувати трудомісткість виготовлення різних видів продукції та ступінь механізації й автоматизації виробничого процесу
Години праці	Якщо немає різниці між величиною заробітної плати і вона майже для всіх однакова.
Машино-години	Якщо у виробництві використовують значні капіталовкладення і загальновиробничі витрати, більшою мірою пов'язані з використанням обладнання і техніки
Обсяг випуску продукції	Використання цієї бази розподілу можливе у разі виконання таких умов: продукція, що виготовляється, повинна бути однорідною, мати однакову матеріаломісткість, трудомісткість і споживати однакову кількість машинного часу

Кожен метод розподілу витрат має свої переваги і недоліки. Вибираючи підходящий метод, слід враховувати конкретні умови діяльності кожного підприємства, оскільки навіть у межах однієї галузі технологічні та виробничі умови можуть значно відрізнятись.

Виробничі витрати можна розподілити за функціональними групами, за видами виробничих відділів або за окремими проектами. Вирішення цих питань вимагає здійснення аналізу, розрахунків та врахування багатьох факторів, які мають вплив на виробничі процеси підприємств.

Формування, облік та розподіл загальновиробничих витрат – складний процес обліку, який включає в себе розрахунки та контроль над різними складовими витрат. Ця ділянка обліку стикається з рядом складних проблемних питань, таких як визначення методів розподілу витрат, врахування сезонності та змін в цінах на матеріали та послуги, а також врахування постійно мінливих виробничих процесів.

Проте вирішення цих проблем має велике значення для правильного розрахунку собівартості продукції підприємства. Ефективний облік та розподіл витрат дозволяє оптимізувати виробничі процеси, економити ресурси та знижувати загальні виробничі витрати. Відповідно, це сприяє покращенню фінансової рівноваги та конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Згідно зі стандартами бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 16 «Витрати» [16], загальновиробничі витрати розподіляються між видами продукції на підставі певної бази розподілу. В науковій літературі висловлено багато пропозицій щодо можливих баз розподілу з вказівкою переваг та недоліків кожної з них.

З точки зору Соколенко М. М. [26] розподільча база для загальновиробничих витрат повинна бути тісно пов'язана із самими витратами, щоб забезпечити правильне визначення частки витрат, які включаються до різних видів продукції. Це означає, що вибір бази для розподілу повинен ґрунтуватися на причинно-наслідкових зв'язках та на тих прямих витратах, які становлять найбільшу частку у загальних витратах на виробництво.

Під час планування та обліку загальновиробничих витрат, вони розподіляються на постійні та змінні витрати. Згідно з НП(С)БО 16 «Витрати» [16], підприємствам дозволяється самостійно визначати перелік і склад постійних і змінних загальновиробничих витрат. Ця інформація повинна бути документально зафіксована і відображена в Наказі про облік політики підприємства. В такий спосіб, підприємство самостійно приймає рішення про те, які витрати віднести до постійних, а які до змінних, зважаючи на специфіку своєї діяльності та умови ведення бізнесу.

Загальна схема розподілу загальновиробничих витрат представлена на рис. 1.3.

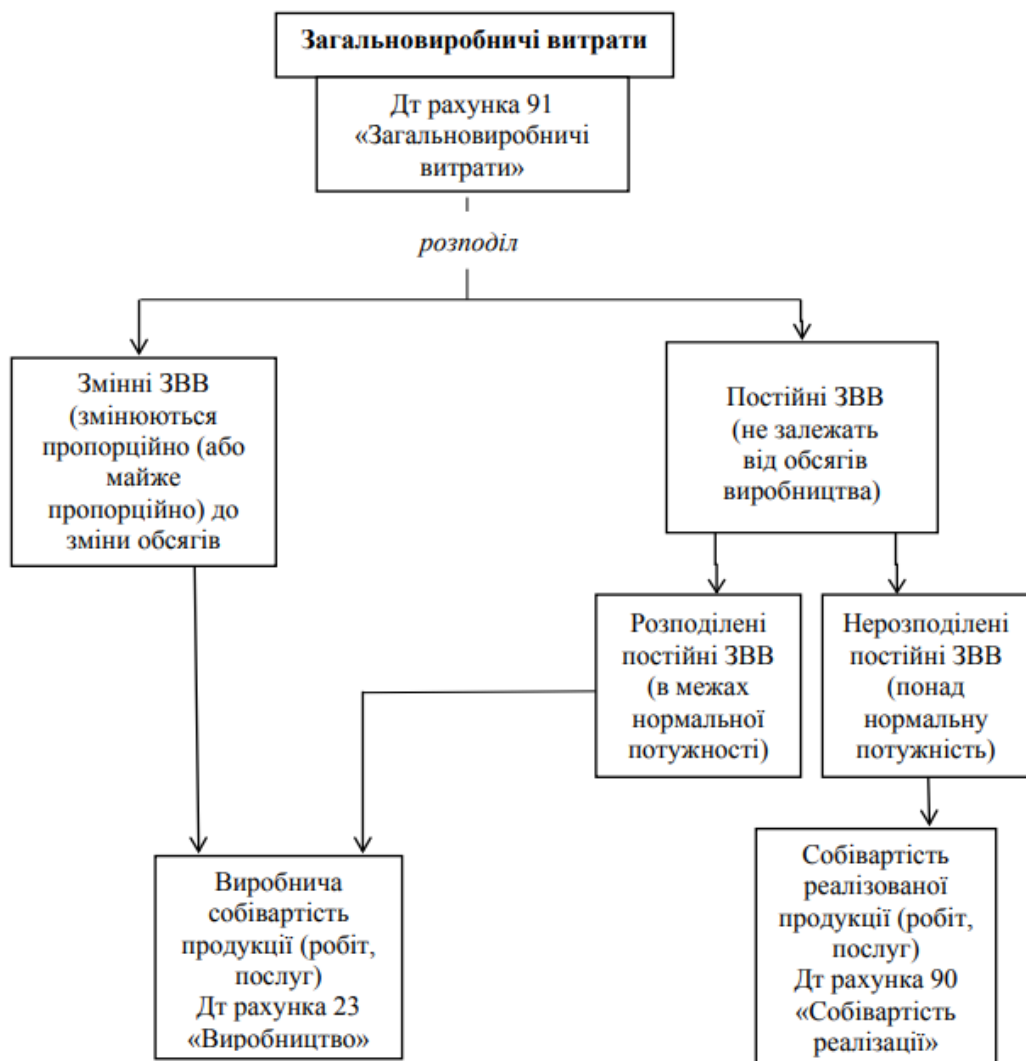
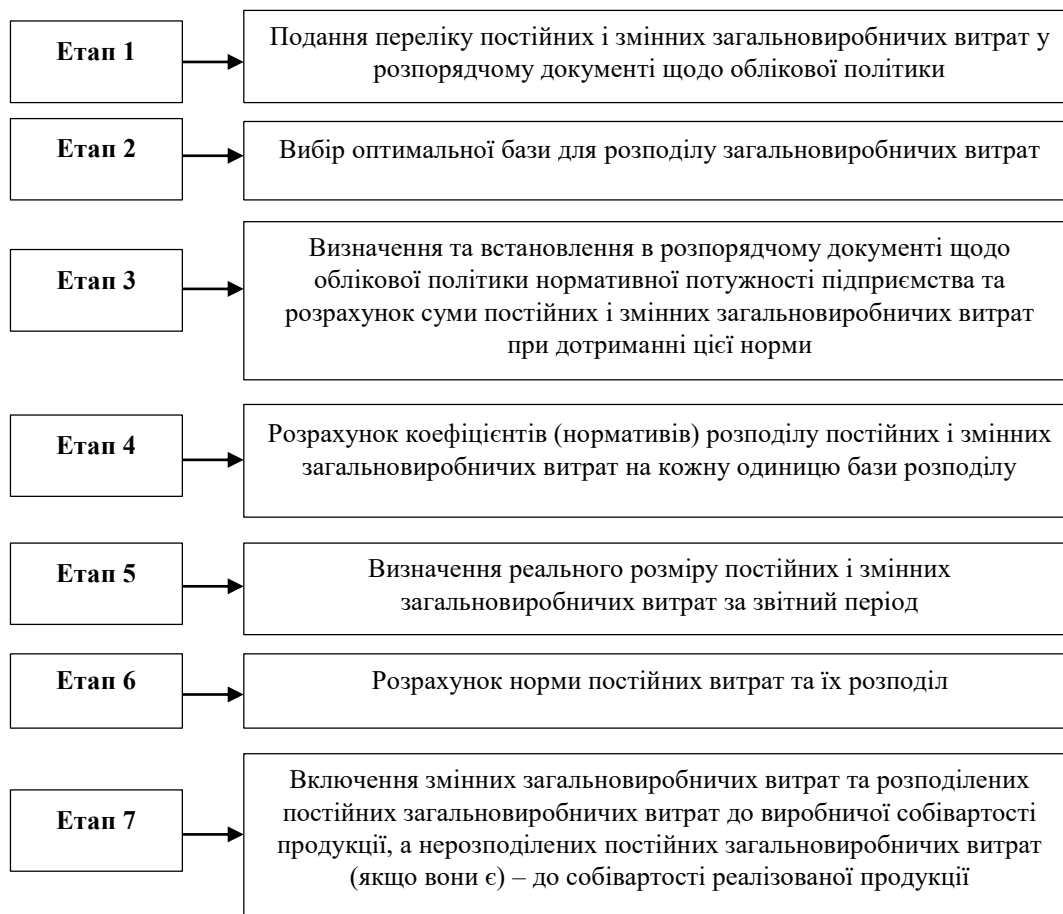

Рис. 1.3 Схема розподілу загальновиробничих витрат [32]

Розподіл загальновиробничих витрат (ЗВВ) можна умовно розділити на етапи, наведені на рис. 1.4.

Рис. 1.4. Алгоритм розподілу загальновиробничих витрат між виробничою собівартістю реалізації продукції

Значна частина виробничих підприємств завищує нормативну потужність з метою спрощення процесу розподілу загальновиробничих витрат та включення їх в повному обсязі до виробничої собівартості. На наш погляд, такий не науково обґрунтований підхід до визначення планових показників є недоліком, який заважає достовірно сформулювати собівартість продукції, а це безпосередньо впливає на результат діяльності підприємства.

1.3. Характеристика економічного стану та особливостей господарської діяльності сільськогосподарського підприємства

Аграрний сектор України зазнав значних труднощів через російську агресію на територію країни, що має серйозні наслідки для сільського господарства України та глобального аграрного ринку. Воєнний вплив на сільське господарство є критично важливим [22].

Сучасний український агробізнес працює в умовах великої складності та проявляє гнучкість та ефективність. У зв'язку з проблемною логістикою зернових культур, сільське господарство переорієнтовується, а фермери все більше ставлять на олійні культури. Важливо знаходити шляхи збуту вирощених продуктів. Сучасні виклики підкреслюють проблему сировинного напрямку українського експорту та сприяють активізації процесу переорієнтації аграрного сектору на продукцію з вищою доданою вартістю. Створення нових підприємств для переробки сільськогосподарської продукції є одним з прикладів цього явища. Це охоплює переробку зернових в готові продукти, такі як борошно, макаронні вироби, крупи, спирт, комбікорм для тварин, крохмаль та інші продукти [22].

Сільськогосподарське підприємство є ключовим гравцем в аграрному секторі економіки, і його економічний стан і особливості господарської діяльності можуть бути досить різними в залежності від багатьох чинників, таких як тип сільськогосподарського підприємства, спеціалізація на виробництві певних видів продукції, доступність ринків збуту, наявність та стан інфраструктури, а також світові та регіональні тенденції в галузі сільського господарства.

Детально описати економічний стан сільськогосподарського підприємства можна через такі ключові показники, як виробництво продукції, витрати на виробництво, прибуток чи збитки, обсяги і якість виробленої продукції, рентабельність, фінансовий стан (ліквідність, платоспроможність, кредитоспроможність), рівень інвестицій, а також рівень зайнятості та умови праці співробітників.

Особливості господарської діяльності сільськогосподарського підприємства можуть включати в себе використання сільськогосподарської техніки та технологій, управління ґрунтовими ресурсами, забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції, маркетинг та збут, взаємодія з урядовими та недержавними організаціями, впровадження екологічно чистих технологій та сталих практик у виробництво та багато іншого. Ці аспекти можуть сильно відрізнятися для різних сільськогосподарських підприємств залежно від їхньої специфіки, місця розташування, економічних умов та інших факторів.

Після розпочатої повномасштабної війни росії проти України, сучасні умови функціонування української економіки значно змінилися. Усі сфери національного господарства відчували суттєві перетворення як у своїй структурі, так і в нормативно-правовому регулюванні. Так, сільське господарство виявилось основною галуззю, яка постраждала внаслідок війни. Воєнні конфлікти спричинили негативні наслідки для аграрного сектору через руйнування інфраструктури, знищення земель, втрату виробничого обладнання та тварин, а також через евакуацію населення та втрату робочої сили.

Крім того, війна порушила традиційні шляхи постачання, експорту та реалізації продукції, а також спричинила зниження попиту на сільськогосподарську продукцію через загальний спад економіки та погіршення фінансових можливостей споживачів. У результаті, війна значною мірою пошкодила сільське господарство, створила складні виклики для відновлення цієї галузі в подальшому.

Незважаючи на значні руйнування інфраструктури, мінування полів, зменшення обсягів виробництва та інші проблеми, експерти вважають, що цей сектор залишається ключовим для України і дозволить країні зберегти свою позицію як світового лідера у сільському господарстві.

Таким чином, вибір стратегії розвитку підприємств малого агробізнесу в умовах глобальних змін та воєнних дій вимагає глибокого аналізу ситуації. Урахування різних факторів, таких як економічні і політичні перетворення, геополітичні та соціальні виклики, погодні умови і виробничі обмеження,

допоможе визначити оптимальні шляхи розвитку. Для успішного пристосування до таких умов підприємствам слід активно досліджувати нові ринки, шукати альтернативні джерела постачання та реалізації продукції, впроваджувати інноваційні технології та змінювати виробничі процеси. Також важливо мати гнучкість у стратегічному плануванні, швидко реагувати на зміни у внутрішньому і зовнішньому середовищі та приймати інформовані управлінські рішення.

Для України сільське господарство пріоритетною галуззю економіки, оскільки воно забезпечує харчування значної частини населення країни. Перед воєнним періодом було спрямовано значні державні ресурси та іноземні інвестиції на реформи та програми підтримки розвитку сільського господарства. Родючі землі і сприятливий клімат, разом з інвестиціями, дозволили не лише збільшити виробництво сільськогосподарської продукції, але й сприяли її експорту до Азії, Африки та Близького Сходу. Це призвело до складної структурної динаміки українського аграрного сектору, де великий аграрний бізнес конкурує з фермерськими господарствами та дрібними родинними фермами.

У зв'язку з тим, що Україна є одним з провідних світових постачальників зернових та олійних культур, агресія Росії викликала значний вплив на сільське господарство та продовольчу безпеку у всьому світі. Протягом минулого сезону Україна експортувала майже 6 мільйонів тонн олії, що складає понад 47% світових продажів цього продукту. Розв'язання війни призвело до шоку на світовому ринку олійних культур: ціни суттєво зросли, а обсяги поставок зменшились. Експерти ООН розрахували, що кількість людей, які страждають від недостатнього рівня продовольчої безпеки у всьому світі, може досягнути 15-річного максимуму через наслідки війни та пандемії COVID-19 [29].

Об'єктом дослідження є СТОВ «Надія ВП», яке розташоване в с. Ягодинка Пулинського району Житомирської області. Ключовим показником його фінансового стану є активи (ресурси) підприємства. Динаміка активів відображає зміни в обсязі та складі активів протягом певного періоду.

Аналіз динаміки активів надає можливість оцінити ріст або зменшення обсягу активів, а також зміни у структурі активів підприємства. Це допомагає

зрозуміти, як ефективно використовуються ресурси, які активи найбільш прибуткові, а також які можливості для оптимізації використання активів є доступні.

Важливо враховувати, що динаміка активів може бути впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, таких як кон'юнктура ринку, зміни у законодавстві, стратегічні рішення керівництва тощо.

Тому важливо систематично проводити аналіз динаміки активів та вчасно вносити корективи у стратегію розвитку підприємства. Ретельний аналіз динаміки активів є важливою складовою для ефективного управління підприємством та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Динаміка активів СТОВ СТОВ «Надія ВП» за 2020-2022 роки наведена в табл. 1.2. Аналіз основних показників економічного потенціалу СТОВ «Надія ВП» показав наступні результати. Загальна сума активів в 2022 році збільшилась порівняно з 2020 роком на 105193,8 тис. грн. (68,09 %), а в порівнянні з 2021 роком зменшення склало 68603,9 тис. грн. (20,90 %) та дорівнювала 259686,6 тис. грн.

Таблиця 1.2

Динаміка активів СТОВ «Надія ВП» за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від			
	2020	2021	2022	2020 р.		2020 р.	
				абс. тис,грн,	відн. %	абс. тис,грн,	відн. %
Нематеріальні активи	0,0	11,3	6,4	6,4	-	-4,9	-43,36
Незавершені капітальні інвестиції	6,6	61,7	49,7	43,1	653,03	-12,0	-19,45
Основні засоби	92819,4	106562,6	101332,5	8513,1	9,17	-5230,1	-4,91
Довгострокові фінансові інвестиції	303,0	303,0	303,0	0,0	0,00	0,0	0,00
Необоротні активи	93129,0	106938,6	101691,6	8562,6	9,19	-5247,0	-4,91
Запаси	20431,7	41367,0	25748,1	5316,4	26,02	-15618,9	-37,76
Дебіторська заборгованість за товари і послуги	7698,0	5045,6	19126,0	11428,0	148,45	14080,4	279,06
Дебіторська заборгованість з бюджетом	751,9	3599,8	3207,8	2455,9	326,63	-392,0	-10,89

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від			
	2020	2021	2022	2020 р.		2020 р.	
				абс. тис,грн,	відн. %	абс. тис,грн,	відн. %
Інша поточна дебіторська заборгованість	32017,1	169350,0	99279,1	67262,0	210,08	-70070,9	-41,38
Гроші та їх еквіваленти	431,8	1545,1	595,2	163,4	37,84	-949,9	-61,48
Інші оборотні активи	33,3	430,1	999,7	966,4	2902,10	569,6	132,43
Оборотні активи	61363,8	221351,9	156173,0	94809,2	154,50	-65178,9	-29,45
Активи	154492,8	328290,5	259686,6	105193,8	68,09	-68603,9	-20,90

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Це відбулось внаслідок збільшення необоротних активів СТОВ «Надія ВП» за останні три роки на 8562,6 тис. грн. (9,19 %), а порівняно з 2021 роком необоротні активи зменшилися на 5247 тис. грн. (4,91 %). У складі необоротних активів найбільшого збільшення зазнала сума основних засобів. Вона зросла протягом 2020-2022 років на 8513,1 тис. грн. (9,17 %), а протягом останніх двох років, що аналізуються, падіння склало 5230,1 тис. грн. (4,91 %). Також за період, що аналізується, збільшилась сума нематеріальних активів на 6,4 тис. грн., незавершених капітальних інвестицій на 43,1 тис. грн. (653,03 %).

Аналіз стану оборотних активів СТОВ «Надія ВП» показав, що їх сума за 2020-2022 роки зросла на 94809,2 тис. грн. (154,50 %), а протягом 2021-2022 років зменшення склало 65178,9 тис. грн. (29,45 %). Ці зміни в оборотних активах сталися завдяки зростанню вартості іншої поточної дебіторської заборгованості. Вона зросла протягом 2020-2022 років на 67262 тис. грн. (210,08 %), а протягом останніх двох років, що аналізуються, падіння склало 70070,9 тис. грн. (41,38 %). Таку ж тенденцію до збільшення обсягу як і вся сума оборотних активів мали: запаси на 5316,4 тис. грн. (26,02 %), дебіторська заборгованість за товари і послуги на 11428 тис. грн. (148,45 %), дебіторська заборгованість з бюджетом на 2455,9 тис. грн. (326,63 %), гроші та їх еквіваленти на 163,4 тис. грн. (37,84 %), інші оборотні активи на 966,4 тис. грн. (2902,10 %).

Динаміка активів СТОВ «Надія ВП» за 2020-2022 роки наведена на рис. 1.5.

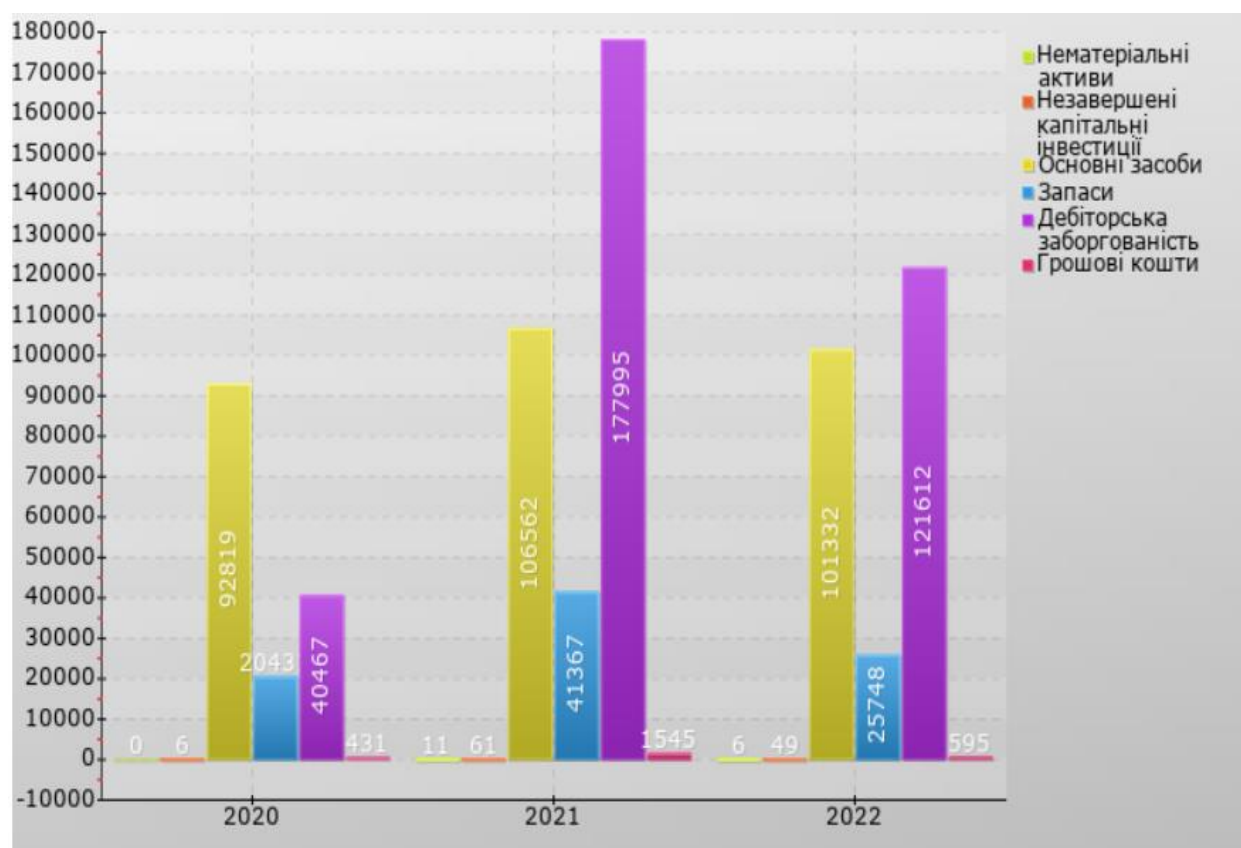

Рис. 1.5 Динаміка активів СТОВ «Надія ВП» за 2020-2022 роки

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

На наступному етапі аналізу балансу СТОВ «Надія ВП» здійснимо оцінку показників пасиву за 2020-2022 роки за допомогою табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Динаміка пасивів СТОВ «Надія ВП» за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від			
	2020	2021	2022	2020 р.		2020 р.	
				абс. тис. грн	відн. %	абс. тис. грн	відн. %
Зареєстрований капітал	3,0	3,0	3,0	0,0	0,00	0,0	0,00
Капітал у дооцінках	17368,9	17368,9	17358,7	-10,2	-0,06	-10,2	-0,06
Нерозподілений прибуток	41341,6	60456,5	21871,8	-19469,8	-47,09	-38584,7	-63,82
Власний капітал	58713,5	77828,4	39233,5	-19480,0	-33,18	-38594,9	-49,59
Довгострокові кредити банків	3596,5	16851,9	9754,7	6158,2	171,23	-7097,2	-42,12
Довгострокові зобов'язання	3596,5	16851,9	9754,7	6158,2	171,23	-7097,2	-42,12

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від			
	2020	2021	2022	2020 р.		2020 р.	
				абс. тис. грн	відн. %	абс. тис. грн	відн. %
Короткострокові кредити банків	15632,8	64006,1	97803,3	82170,5	525,63	33797,2	-52,8
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1052,7	3716,8	13775,4	12722,7	1208,58	10058,6	270,63
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	2,9	0,0	3,7	0,8	27,59	3,7	-
Інші поточні зобов'язання	75475,6	165887,3	92859,9	17384,3	23,03	-73027,4	-44,02
Поточні зобов'язання	92182,8	233610,2	210698,4	118515,6	128,57	-22911,8	-9,81
Пасив	154492,8	328290,5	259686,6	105193,8	68,09	-68603,9	-20,90

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

За результатами аналізу показників джерел фінансування ресурсів СТОВ «Надія ВП» можна зробити наступні висновки. Вся сума пасивів в 2022 році дорівнювала 259686,6 тис. грн. Вона збільшилась при порівнянні з 2020 роком на 105193,8 тис. грн. (68,09 %), а якщо порівнювати з 2021 роком зменшення склало -68603,9 тис. грн. (-20,90 %).

Така динаміка відбулась завдяки зменшенню власного капіталу СТОВ «Надія ВП» за останні три роки на 19480 тис. грн. (33,18 %), а порівняно з 2021 роком власний капітал зменшився на 38594,9 тис. грн. (49,59 %). Серед власного капіталу найбільше зменшення мала вартість нерозподіленого прибутку. Цей показник скоротився за 2020-2022 роки на 19469,8 тис. грн. (47,09 %), а за останні два роки, які оцінюються, зменшення склало 38584,7 тис. грн. (63,82 %). Так само за роки, які аналізуються, зазнала зменшення сума капіталу в дооцінках на 10,2 тис. грн. (0,06 %).

В 2022 році СТОВ «Надія ВП» мало в складі капіталу 9754,7 тис. грн. довгострокових зобов'язань і забезпечень, що на 6158,2 тис. грн. (171,23 %) більше, ніж в 2020 році та на 7097,2 тис. грн. (42,12 %) менше, ніж в 2021 році.

На зміну загальної суми пасивів також вплинуло зростання об'єму поточних зобов'язань та забезпечень. Їх вартість дорівнювала в 2022 році 210698,4 тис. грн. і протягом аналізованого періоду підвищилась на 118515,6 тис. грн., що склало 128,57 % та на 22911,8 тис. грн. (9,81 %) за два останні роки. На зміні цього показника максимально позначився приріст поточної кредиторської заборгованості з оплати праці. За 2020-2022 роки він склав 15,6 тис. грн. (100 %), порівнюючи 2021-2022 роки. Такого ж падіння зазнав показник поточних зобов'язань за розрахунками зі страхування – на 3,2 тис. грн. (100 %). При цьому протилежної тенденції до приросту мали показники: короткострокові кредити банків – на 82170,5 тис. грн. (525,63 %), поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями – на 6256,1 тис. грн., поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – на 12722,7 тис. грн. (1208,58 %), поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом – на 0,8 тис. грн. (27,59 %), інші поточні зобов'язання – на 17384,3 тис. грн. (23,03 %).

Наочно динаміка пасивів СТОВ «Надія ВП» за 2020-2022 роки представлена на рис. 1.6.

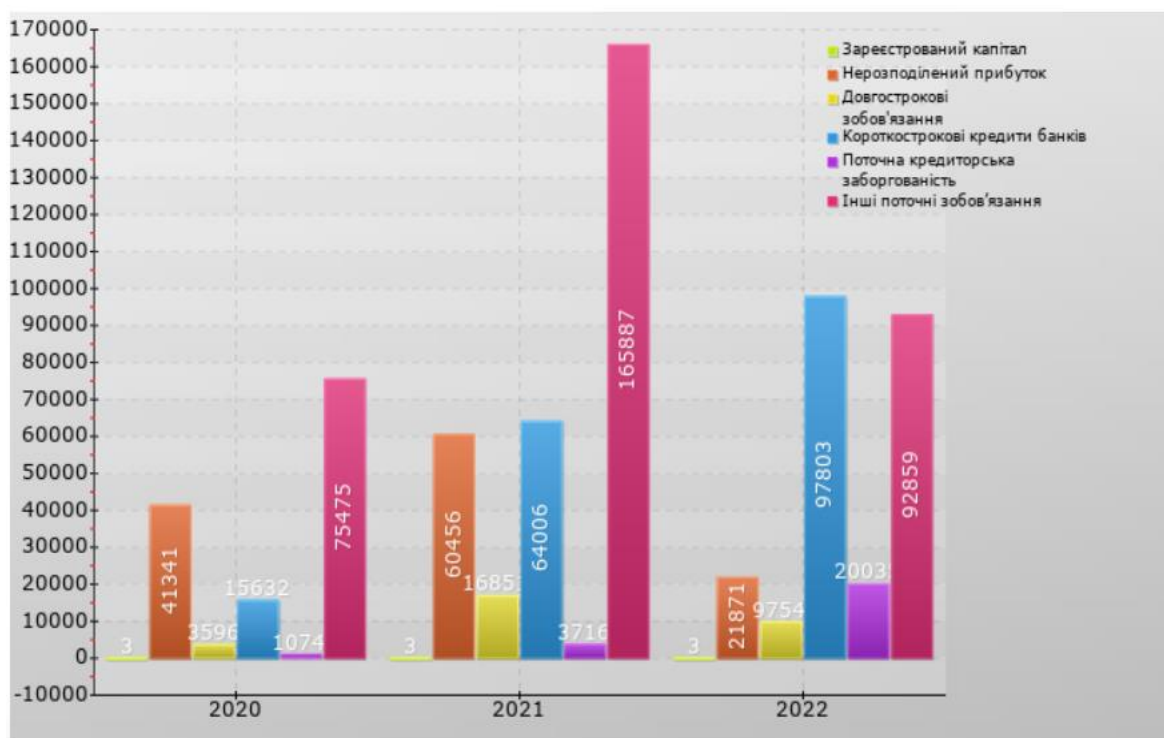

Рис. 1.6 Динаміка пасивів СТОВ «Надія ВП» за 2020-2022 роки

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Динаміка фінансових результатів СТОВ «Надія ВП» за 2020-2022 роки наведена в табл. 1.4.

Таблиця 1.4.

Динаміка фінансових результатів СТОВ «Надія ВП» за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від			
	2020	2021	2022	2020 р.		2020 р.	
				абс. тис. грн	відн. %	абс. тис. грн	відн. %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	82008,5	67302,8	74368,4	-7640,1	-9,32	7065,6	10,50
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	70781,4	35811,3	65475,8	-5305,6	-7,50	29664,5	82,84
Валовий прибуток (збиток)	11227,1	31491,5	8892,6	-2334,5	-20,79	-22598,9	-71,76
Інші операційні доходи	20205,6	17558,4	4395,7	-15809,9	-78,25	-13162,7	-74,97
Інші операційні витрати	29258,0	27634,9	41635,2	12377,2	42,30	14000,3	50,66
Фінансовий результат від операційної діяльності	2174,7	21415,0	-28346,9	-30521,6	-1403,49	-49761,9	-232,37
Інші доходи	59,1	325,3	90,9	31,8	53,81	-234,4	-72,06
Інші витрати	782,6	2625,4	10338,9	9556,3	1221,10	7713,5	293,80
Фінансовий результат до оподаткування	1451,2	19114,9	-38594,9	-40046,1	-2759,52	-57709,8	-301,91
Чистий прибуток (збиток)	1451,2	19114,9	-38594,9	-40046,1	-2759,52	-57709,8	-301,91

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

За результатами аналізу фінансових результатів діяльності СТОВ «Надія ВП» за 2020-2022 роки можна зробити наступні висновки. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) в 2022 році склав 74368,4 тис. грн., що на 7640,1 тис. грн. менше порівняно з 2020 роком і на 7065,6 тис. грн. більше ніж в 2021 році. В той же час собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) скоротилась за останні три роки на 5305,6 тис. грн. і дорівнювала 65475,8 тис. грн. Впродовж 2021-2022 років підвищення цього показника склало 29664,5

тис. грн. Це призвело до отримання в 2022 році валового прибутку в сумі 8892,6 тис. грн., що на 2334,5 тис. грн. (20,79 %) менше за валовий фінансовий результат СТОВ «Надія ВП» в 2020 році. А за останні два роки валовий прибуток понизився на 22598,9 тис. грн. (-71,76 %).

В 2022 році за результатами операційної діяльності СТОВ «Надія ВП» мало збиток у розмірі 28346,9 тис. грн. При порівнянні його з показником 2020 року виявляється погіршення операційного фінансового результату на 30521,6 тис. грн. (1403,49 %), а порівнюючи з 2021 роком – скорочення було на рівні 49761,9 тис. грн. (232,37 %). На зміну фінансового результату від операційної діяльності найбільше вплинуло зменшення суми інших операційних доходів. Вона скоротилась протягом 2020-2022 років на 15809,9 тис. грн. (-78,25 %), а за останні два роки, що аналізуються, падіння склало 13162,7 тис. грн. (74,97 %). В той же час на фінансові результати в 2020-2022 роках позитивно вплинула зміна інших операційних витрат на 12377,2 тис. грн. (42,30 %).

Фінансовим результатом до оподаткування СТОВ «Надія ВП» в 2022 був збиток на суму 38594,9 тис. грн. За останні три роки він понизився на 40046,1 тис. грн. (2759,52 %), а за 2021-2022 роки – впав на 57709,8 тис. грн. (301,91 %). Найбільший вплив на цей показник мало збільшення суми інших витрат. Вона зросла протягом 2020-2022 років на 9556,3 тис. грн. (1221,10 %), а за останні два роки, що аналізуються, ріст склав 7713,5 тис. грн. (293,80 %). Також за період, що аналізується, збільшилась сума інших доходів на 31,8 тис. грн. (53,81 %).

Сума чистого прибутку в 2022 році дорівнювала 38594,9 тис. грн. Це на 40046,1 тис. грн. (2759,52 %) менше, ніж в 2020 році та на 57709,8 тис. грн. (301,91 %) менше, ніж в 2021 році.

Таким чином, фінансові результати діяльності СТОВ «Надія ВП» протягом 2020-2022 років можна оцінити негативно. В 2022 році підприємство отримало чистий збиток, сума якого зростає протягом всього періоду, що аналізується.

Наочно динаміка фінансових результатів за 2020-2022 роки представлена на рис. 1.7.

Врахування впливу особливостей сільського господарства на формування обліково-аналітичної інформації дозволяє здійснювати комплексну оцінку економічних, корпоративних та соціальних результатів, розробляти кількісні та якісні показники ефективності, які будуть взаємопов'язані з показниками для подальшого використання в стратегічному управлінні.

Система обліково-аналітичного забезпечення повинна забезпечувати надання максимально точних даних, які будуть корисні для швидкого управлінського прийняття рішень на основі інформаційної достовірності та високої якості.

Отже, це є універсальним ресурсом, що дозволяє підприємству приймати швидкі управлінські рішення на базі інформації високої достовірності та якості.

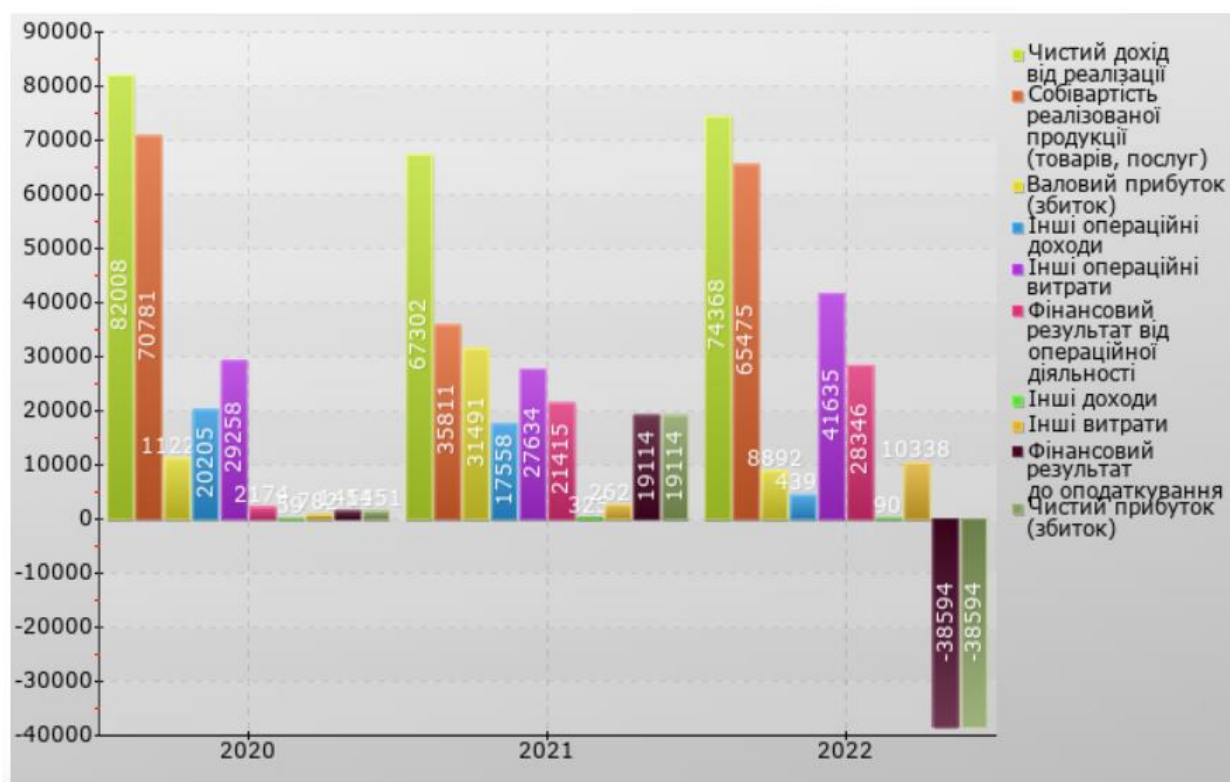

Рис. 1.7. Динаміка фінансових результатів СТОВ «Надія ВП» за 2020-2022 роки

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Наявність такої системи допомагає забезпечити ефективне управління підприємством, прийняття оперативних рішень, а також здійснення аналізу та прогнозування подій на основі достовірних даних.

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Організація фінансового обліку на підприємстві

В СТОВ «Надія ВП» бухгалтерськими документами, що є підставою для віднесення витрат до загальноновиробничих, є:

- по амортизації – «Розрахунок амортизації основних засобів»;
- по виробничих запасах – «Лімітно-забірна картка», «Накладна вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів»;
- по малоцінних та швидкозношуваних предметах – «Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів»;
- грошових коштів – «Видатковий касовий ордер», виписка з банку;
- витрат на відрядження – «Звіт про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт»;
- робіт і послуг підрядників – «Рахунок-фактура», «Акт приймання виконаних підрядних робіт»;
- заробітної плати – «Табель обліку використання робочого часу», а також, складена на його підставі «Розрахунково-платіжна відомість» [7].

У встановлений графіком документообігу, щодня документи з обліку витрат надходять до бухгалтерії підприємства. Після отримання документів, бухгалтерія відображає їх в оборотно-сальдових відомостях, які використовуються для зведення та обліку загальноновиробничих витрат на підприємстві.

Таким чином, первинний облік загальноновиробничих витрат на СТОВ «Надія ВП» – це спосіб документального відображення витрат у процесі виробництва або відразу після його завершення. Цей облік включає в себе реєстрацію всіх витрат, пов'язаних з виробництвом товарів або послуг, включаючи витрати на сировину, матеріали, оплату праці, енергію, амортизацію, інші виробничі витрати. Ці дані

використовуються для розрахунку собівартості та аналізу ефективності виробництва.

Зазвичай, у сільському господарстві не розрізняють накладні витрати на постійні та змінні. Це зумовлено двома важливими умовами:

– у сільському господарстві, відмінно від промислових підприємств, погодні умови впливають на виробничі показники, тому неможливо визначити нормальну потужність і рівень фіксованих витрат, і змінні витрати також неоднозначні;

– у загальновиробничих витратах виділяються витрати, пов'язані з експлуатацією техніки, зокрема, сільськогосподарської техніки. Ці витрати амортизуються безпосередньо на конкретний об'єкт. Наприклад, витрати на технічне обслуговування тракторного парку можуть бути амортизовані безпосередньо на річні або багаторічні трави або включені до категорії «Витрати на утримання машинно-тракторного парку», залежно від умов конкретного року [9].

Кожен суб'єкт підприємництва обирає власні методи та процедури розподілу накладних витрат в залежності від технологічних особливостей, таких як технологія виробництва рослинництва, організація та структура виробництва. Це важливо враховувати під час аналізу методів планування, бюджетування та управління витратами для кожного підприємства, щоб оцінити, який метод розподілу накладних витрат є найбільш економічним у конкретному виробничому контексті.

Обрана база для розподілу накладних витрат підприємства визначається в обліковій політиці і може бути заснована на різних принципах, таких як обсяг виробництва, споживання ресурсів, часові періоди або інші фактори, які враховуються в системі обліку витрат.

У сучасній вітчизняній практиці це питання, зазвичай, розглядається в контексті традиційних методів розподілу, з метою знаходження універсальної бази для підприємств у всіх галузях. В залежності від галузі, в теорії та практиці витрат існує понад 20 способів розподілу накладних витрат між об'єктами витрат. У цих методах загальною основою розподілу є сума прямої заробітної плати

виробничих працівників, сума прямих витрат на виробництво, обсяг виробництва та інші натуральні показники і витрати [28].

Для реєстрації витрат, що стосуються організації і управління виробництвом, використовується рахунок 91 «Загальновиробничі витрати», який включає витрати на управління виробництвом, управління основними виробничими галузями, відділами, а також витрати на обслуговування та експлуатацію машин і обладнання. Це охоплює витрати на управління виробничим процесом, контроль якості, забезпечення матеріалами, ремонт та технічне обслуговування обладнання, а також інші невиробничі витрати, пов'язані з виробництвом.

Модель формування облікової інформації на рахунку 91 ілюструє рис. 2.1.

Рис. 2.1 Модель формування інформації на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати»

В кінці кожного місяця загальновиробничі витрати розподіляються на 23 рахунок «Виробництво» для кожного виду собівартості та включаються до собівартості продукції (робіт, послуг). Згідно нормативів, загальновиробничі витрати вважаються розподіленими в межах нормативного обсягу та списуються на рахунок 23 «Виробництво». Інші витрати не розподіляються та списуються на рахунок 90 «Собівартість реалізації».

Аналітичний облік загальновиробничих витрат проводиться за центрами та статтями витрат.

Підприємство встановлює групування витрат за об'єктами витрат та виробництва (робіт, послуг) за рахунками витрат, враховуючи технологічні особливості підприємства та виробництва, нормативні вимоги та потреби в управлінському та бухгалтерському обліку.

Загальновиробничі витрати (змінні та постійні) не можуть бути безпосередньо віднесені до конкретних витрат на виробництво. Тому їх списують з кредиту відповідних рахунків на рахунки накопичення та розподілу 91 під час поточного місяця.

Після списання розподілених загальновиробничих витрат, на рахунку 23 «Виробництво» систематизуються витрати, які складають собівартість виробленої продукції (обліковувані на рахунку 26 «Готова продукція»), тоді сальдо рахунка 23 відображатиме суму незавершеного виробництва. Облік загальновиробничих витрат представлена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Формування інформації щодо обліку списання загальновиробничих витрат
на рахунках обліку

№ з/п	Зміст господарської операції	Документ первинного обліку	Реєстр обліку	Кореспонденція рахунків	
				Д-т	К-т
1	Списано на собівартість виробленої продукції суму загальновиробничих витрат	відомість розподілу ЗВВ, бухгалтерська довідка	журнал № 5	231	91
2	Списано на собівартість реалізованої продукції суму нерозподілених прямих загальновиробничих витрат	відомість розподілу ЗВВ, бухгалтерська довідка	журнал № 5	901	91

На кінець місяця розподілені загальновиробничі витрати на кожний вид продукції відповідно до вищезазначених умов. Таким чином, будуть сформовані два звіти: «Звіти про розподіл накладних витрат для рахунків 23 і 90» та

«Відомості про розподіл накладних витрат для кожного типу рахунків 23». Дані розподілу за рахунками 23 і 90 будуть внесені до журналу № 5 та відображені у фінансовій звітності підприємства разом з іншими сумами на інших рахунках.

Цей звіт є ключовим документом в обліку накладних витрат для рахунків 23 і 90. Формат інформації в цьому звіті може бути різним і залежить від внутрішніх потреб підприємства. Коротка розбивка кожної групи накладних елементів дозволяє отримати детальну інформацію про розподіл витрат, що може бути корисно для внутрішнього аналізу та управління. З іншого боку, групування накладних витрат у змінні чи постійні може спростити звітність і підготовку даних для обліку та аналізу витрат, зокрема для подальшого використання цієї інформації в управлінському обліку та плануванні.

2.2. Управлінський облік та аналіз загальновиробничих витрат у системі управлінських рішень

Здійснення виробництва сільськогосподарської продукції на сільськогосподарських підприємствах передбачає значні витрати. Ці витрати можуть включати придбання насіння, добрив, пестицидів, оплату праці, обслуговуючих матеріалів, пального та інших ресурсів. Крім того, витрати також включають амортизацію обладнання, утримання техніки, адміністративні витрати та інші видатки, пов'язані з виробництвом сільськогосподарської продукції. Частину витрат на сільськогосподарському підприємстві можна однозначно віднести до виробництва конкретного виду продукції. Наприклад, витрати на насіння, добрива та пестициди можна безпосередньо пов'язати з вирощуванням певних культур. Такі витрати включаються в собівартість продукції цих культур.

З іншого боку, є витрати, які не можуть бути однозначно пов'язані з конкретними видами продукції, але все ж є необхідними для виробничого процесу. Наприклад, загальні утримання інфраструктури або загальновиробничі витрати на управління та адміністрування не завжди можна розподілити між

різними видами продукції. Проте, ці витрати також важливі для виробничого процесу в цілому.

Доцільно проводити аналіз і відслідковувати всі витрати, намагаючись максимально чітко віднести їх до конкретних видів продукції, щоб здійснювати більш точний облік собівартості та забезпечити ефективне управління ресурсами та оптимізувати виробництво.

Так, витрати, які обслуговують виробництво, але не можуть бути напряму включені до собівартості окремих видів продукції, називаються загальновиробничими витратами. Ці витрати не можна повністю віднести до конкретних видів продукції, але вони необхідні для забезпечення діяльності центрів відповідальності підприємства. Вони розглядаються як частина загальних витрат виробництва і можуть бути враховані підприємством при розрахунку загальної собівартості продукції та розробці стратегій управління витратами.

Ефективне управління загальновиробничими витратами є важливою складовою успішного функціонування підприємства, оскільки ці витрати можуть впливати на загальну ефективність виробництва та конкурентоспроможність підприємства на ринку.

У відповідності зі Стандартом обліку 16 «Витрати» [16], ці витрати повинні бути розподілені за допомогою відповідної ставки та включені до собівартості виробленої продукції. Для забезпечення економічно обґрунтованого включення цих витрат, сільськогосподарським підприємствам необхідно організувати управлінський та фінансовий облік цих витрат.

Згідно з цим, фінансовий облік має бути заснований на конструктивних законодавчих вимогах, тоді як управлінський облік повинен відповідати потребам менеджменту підприємства. Для того щоб приймати управлінські рішення щодо віднесення певних категорій витрат до витрат відповідного центру відповідальності, керівництво підприємств повинно мати точну інформацію про походження відповідних витрат та обґрунтованість їх понесення.

В рамках організації на підприємствах управлінського обліку, система повинна забезпечити формування необхідної інформації в інформаційній системі підприємства.

Процес організації управлінського обліку має бути поступовим, взаємозалежним та обґрунтованим. Щоб досягти запланованих цілей, потрібно брати до уваги загальні напрямки розвитку, а також розглядати фактичний стан фінансового обліку, аналізувати, планувати і контролювати на підприємстві. Крім цього, слід мати на увазі, що система управлінського обліку на кожному підприємстві унікальна, оскільки враховує специфіку його діяльності [14].

Процес побудови управлінського обліку витрат ускладнюється їх значною різноманітністю та поділом на постійні та змінні витрати, які потребують неоднакового відображення в фінансовому обліку підприємства (рис. 2.2).

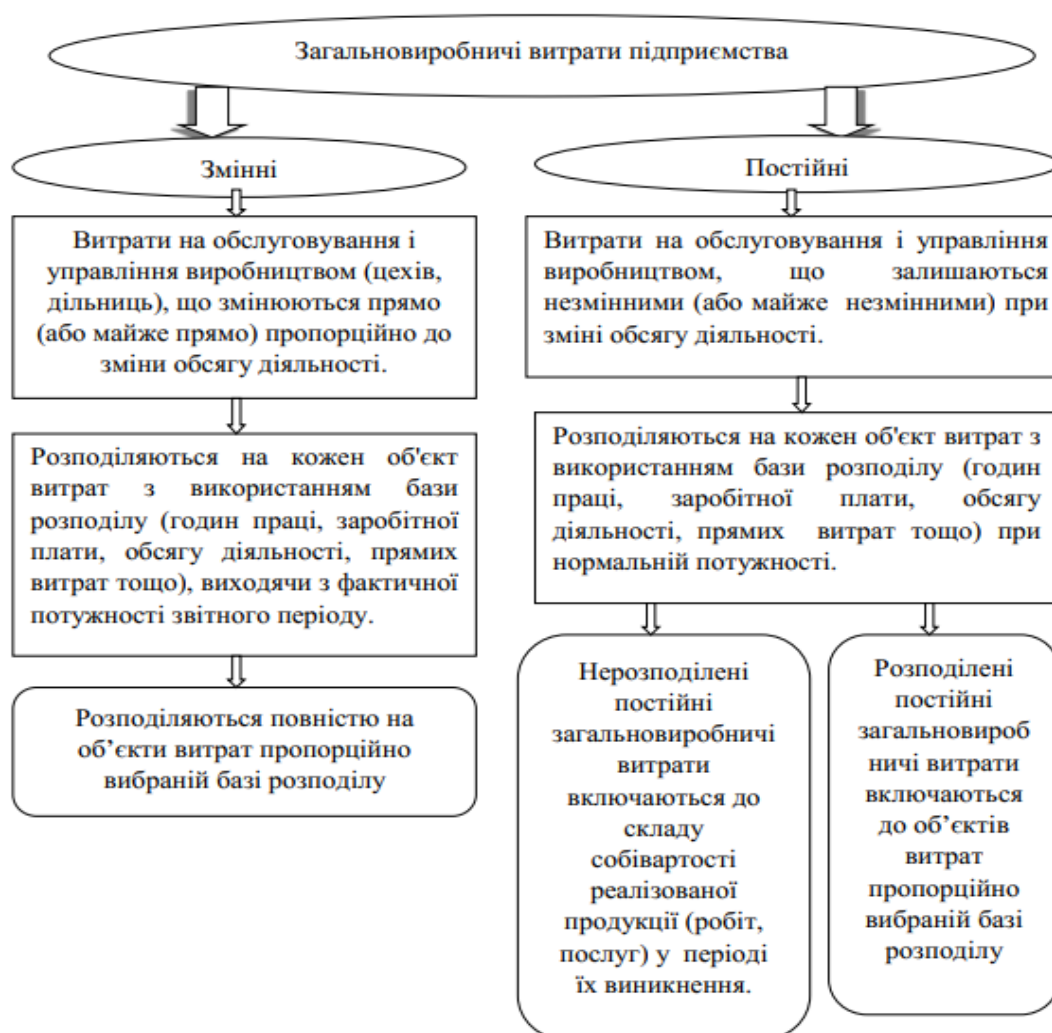

Рис. 2.2 Модель розподілу загальновиробничих витрат (змінних і постійних) підприємства [23]

Наведений рис. 2.2 показує, що змінні витрати повинні бути повністю включені, а постійні витрати – частково включені до собівартості об'єктів витрат. На основі даних управлінського обліку управлінський персонал підприємства повинен прийняти рішення про вибір ставки розподілу загальновиробничих витрат. Це дасть змогу включити витрати до собівартості видів продукції та відобразити це списання в системі фінансового обліку.

За твердженням колективу науковців [24], «...повна відокремленість бухгалтерського обліку від управлінського є ознакою неефективної структури обліку. Така модель призводить до подвійної роботи бухгалтерів та економістів у справі контролю та обліку фактичних витрат підприємства».

Така модель призводить до подвійної роботи бухгалтерів та економістів у справі контролю та обліку фактичних витрат підприємства, що в свою чергу призводить до збільшення витрат на управління та може створювати негативний вплив на фінансовий стан підприємства.

Бухгалтерський підхід до обліку загальновиробничих витрат обмежується врахуванням лише фактичних витрат, тобто тих, що пройшли через рахунки бухгалтерського обліку. У свою чергу, економічний підхід характеризується тим, що він враховує не лише такі витрати, а також відсутність фактичних витрат або витрат на втрачені можливості.

Так, врахування економічного підходу, який орієнтований на забезпечення та підвищення ефективності управління, в поєднанні з фінансовим обліком, дійсно забезпечить керівництво необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень. Ця інтегрована система обліку дозволить компанії аналізувати не лише явні витрати, але також враховувати витрати на втрачені можливості, витрати на розвиток та інші аспекти, які не відображаються у бухгалтерському обліку.

Сполучення управлінського та фінансового обліку надасть підприємству можливість більш повно та об'єктивно оцінювати всі аспекти своєї діяльності, що в свою чергу сприятиме прийняттю кращих управлінських рішень, підвищенню ефективності та оптимізації діяльності.

Основні компоненти методики аналізу загальновиробничих витрат сільськогосподарських підприємств утворюють систему взаємопов'язаних елементів, які в сукупності є надійним та чітким підґрунтям для вирішення завдань аналізу (рис. 2.3).

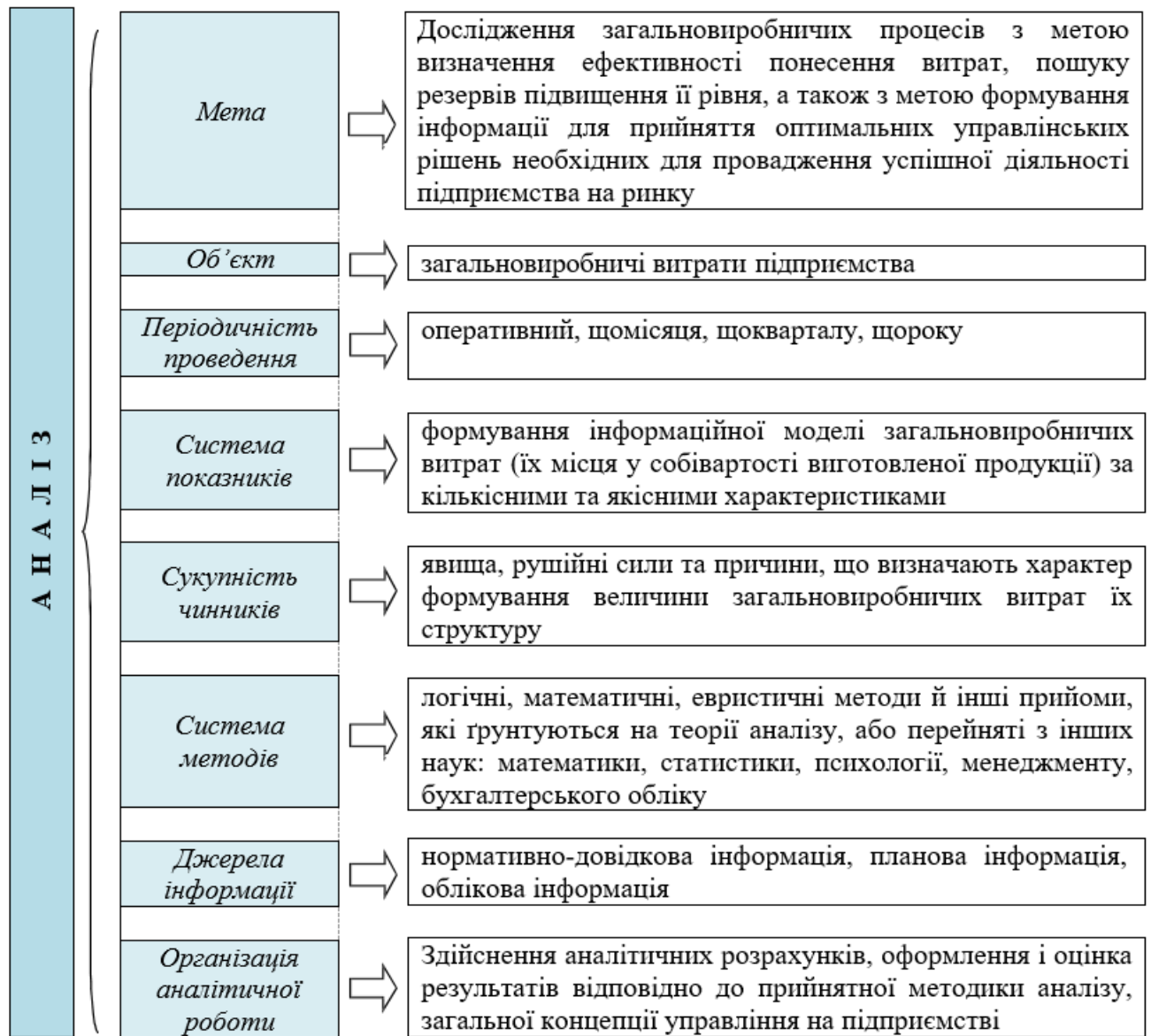

Рис. 2.3 Базові складові аналізу загальновиробничих витрат підприємства

Для здійснення аналізу загальновиробничих витрат аграрного підприємства необхідно враховувати їхні особливості, які включають такі аспекти: комплексний характер формування, розподіл на собівартість продукції спеціальними методами, невіднесення безпосередньо на виробництво конкретних видів продукції, вплив на

фінансовий результат операційної діяльності, залежність частини від обсягу виробленої і проданої продукції, інша частина – від політики адміністрації.

З урахуванням цих ознак, перед аналізом загально виробничих витрат стоїть завдання вирішити питання, спрямовані на підвищення ефективності виробничої діяльності в цілому.

Аналіз загально виробничих витрат на підприємствах аграрної галузі має бути спрямований на визначення майбутніх стратегій господарювання, підвищення ефективності витрат, пошуку можливостей для їх зменшення з метою зниження собівартості виготовленої продукції та підвищення її конкурентоспроможності (рис. 2.4).

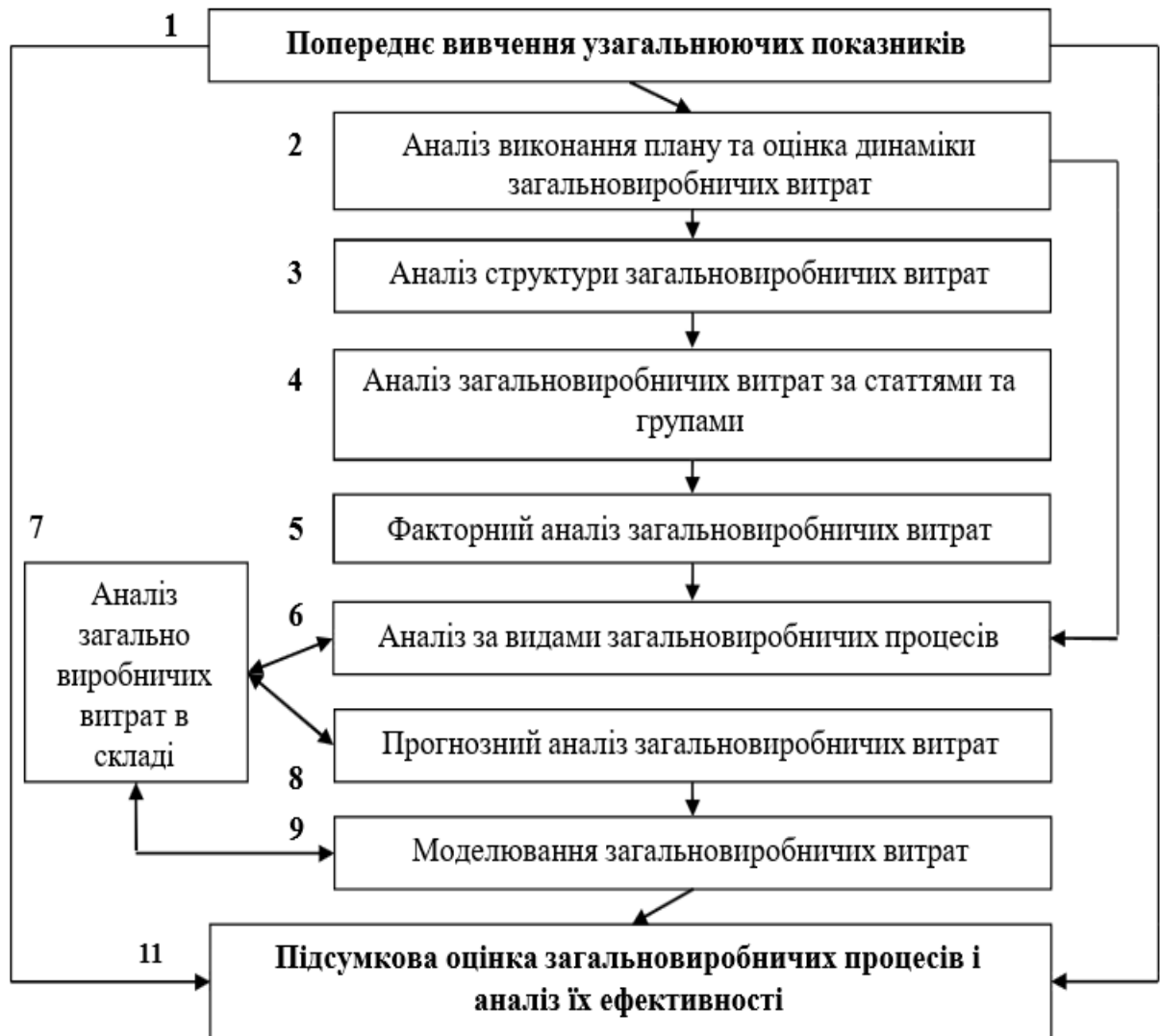

Рис. 2.4 Модель здійснення аналізу загально виробничих витрат підприємства

Отже, розроблена організаційно-інформаційна (логічна) модель аналізу витрат дійсно є важливим інструментом для системного аналізу витрат у контексті адаптації вітчизняних підприємств до ринкових умов. Ця модель розвиває наявну методологію аналізу шляхом систематизації наявних знань про витрати. Реалізація методики системного аналізу витрат включає такі етапи: формулювання мети аналізу, детальний опис витрат як об'єкта дослідження, включаючи вибір схеми формування витрат, компонування системи аналізованих показників, підготовку інформації, вибір методу аналізу та інтерпретацію отриманих результатів.

Проведемо загальну оцінку витрат СТОВ «Надія ВП» (рис. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка витрат СТОВ «Надія ВП» за 2020-2022 роки

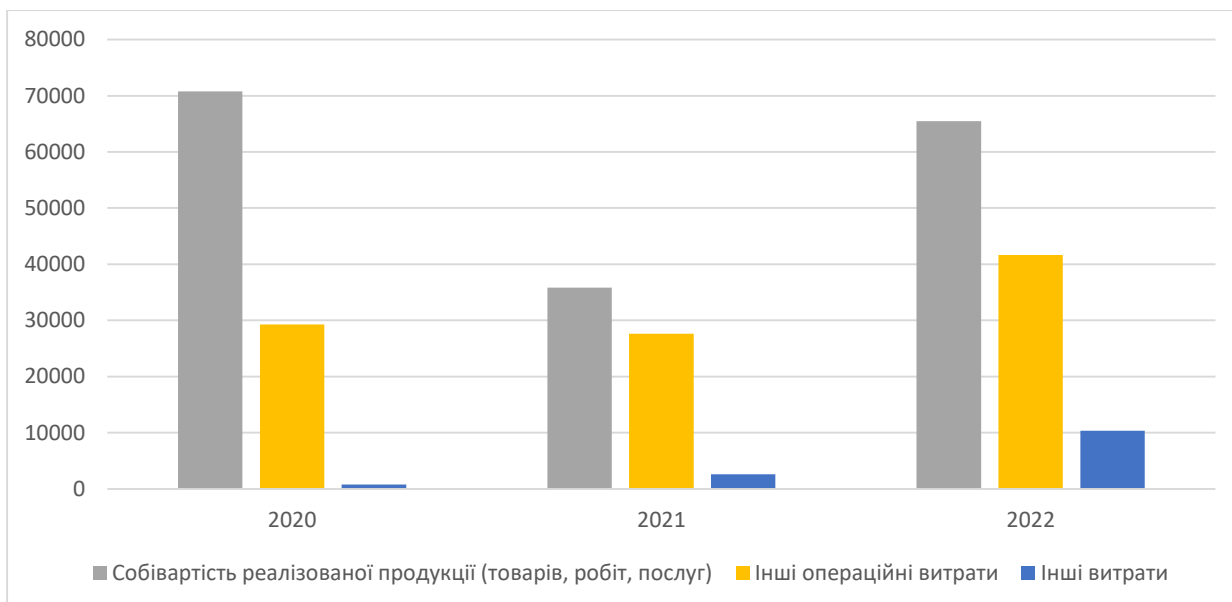
Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від			
	2020	2021	2022	2020 р.		2020 р.	
				абс. тис. грн	відн. %	абс. тис. грн	відн. %
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	70781,4	35811,3	65475,8	-5305,6	-7,50	29664,5	82,84
Інші операційні витрати	29258,0	27634,9	41635,2	12377,2	42,30	14000,3	50,66
Інші витрати	782,6	2625,4	10338,9	9556,3	1221,10	7713,5	293,80

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

З даних табл. 2.2 можна зробити висновок, що за досліджуваний період собівартість реалізованої продукції зменшилася на 7,50% у 2022 році порівняно з 2020 роком, що відображає певну ефективність у зниженні витрат. Сума інших операційних витрати збільшилася на 42,30% у 2022 році порівняно з 2020 роком. Це може свідчити про збільшення витрат на операційну діяльність. Також, зросла сума інших витрат на 1221,10% у 2022 році порівняно з 2020 роком, що вказує на значний приріст цих витрат.

Наочно динаміку витрат СТОВ «Надія ВП» за 2020-2022 роки узагальнено на рис. 2.5.

Рис. 2.5 Динаміка витрат СТОВ «Надія ВП» за 2020-2022 роки

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Узагальнюючи, можна сказати, що собівартість реалізованої продукції знизилася, але інші операційні витрати та інші витрати значно зросли. Це може бути показником проблем управління витратами в організації, які потребують уваги та аналізу для подальшої ефективності господарювання.

2.3. Удосконалення обліку і аналізу загальновиробничих витрат

Облік загальновиробничих витрат є одним з ключових аспектів управління виробництвом, від того, наскільки ефективно вони відображаються у фінансових звітах, залежить прийняття стратегічних рішень та оцінка фінансової стійкості підприємства. Таким чином, удосконалення цього процесу є дуже важливим.

Одним з основних аспектів удосконалення обліку загальновиробничих витрат є впровадження системи внутрішнього контролю. Інтеграція цієї системи дозволить підприємству забезпечити точність та достовірність фінансової звітності, уникнути помилок та ризиків, а також задовольнити вимоги законодавства та стандартів.

Зокрема, важливо встановити чіткі процедури та внутрішні правила для обліку загальновиробничих витрат, включаючи процеси розподілу та списання цих витрат. Це має включати контроль за правильністю визначення об'єктів витрат, методів їх розподілу між виробничими фрагментами або типами продукції, а також упевненість у правильній класифікації витрат за їх призначенням.

Крім того, важливо встановити систему моніторингу та аналізу загальновиробничих витрат, щоб вчасно ідентифікувати та усунути можливі ризики та недоліки в процесах співробітників і системи обліку.

Для ефективного моніторингу і аналізу витрат необхідно вдосконалити звітність і контрольні процедури. Важливо встановити механізми періодичного аналізу витрат за різними категоріями, які дозволять вчасно виявляти відхилення від планових показників та вживати корективні заходи для оптимізації витрат. Також необхідно забезпечити створення звітності, яка б містила детальну інформацію про різноманітні види загальновиробничих витрат, їх динаміку та структуру.

Додатково, ефективний моніторинг потребує розробки ключових показників ефективності управління загальновиробничими витратами, таких як співвідношення витрат до виробництва, коефіцієнти витратності, аналіз оборотності оборотних засобів тощо. Це дозволить здійснювати контроль за ефективністю використання витрат та ідентифікувати можливість їх оптимізації.

Також необхідно надати можливість керівництву та відповідним відділам підприємства доступ до цієї звітності для аналізу та прийняття дієвих управлінських рішень. Впровадження системи моніторингу та аналізу загальновиробничих витрат сприятиме більш ефективному управлінню фінансовими ресурсами підприємства та підвищить його конкурентоспроможність на ринку.

Одним з ефективних інструментів внутрішнього контролю є внутрішні аудити, які мають на меті об'єктивно оцінити процеси обліку та управління загальновиробничими витратами, виявити слабкі місця та запропонувати напрями вдосконалення. Крім цього, важливо активно залучати персонал у процеси

контролю та проводити адекватне навчання з питань обліку та фінансового управління.

Впровадження системи внутрішнього контролю в обліку загальновиробничих витрат допоможе підприємству підвищити надійність своєї фінансової звітності, уникнути помилок та ризиків, збільшити ефективність використання виробничих ресурсів та покращити контроль за витратами.

Крім того, автоматизація обліку може сприяти ефективнішому відображенню цих витрат у бухгалтерських записах та звітах. Застосування відповідного програмного забезпечення для обліку і аналізу витрат дозволить зменшити ручну роботу, уникнути помилок та можливих витрат, пов'язаних з ними.

Автоматизована система обліку може допомогти в реєстрації, класифікації та обробці витрат, що значно спрощує процес та робить його більш точним та ефективним. Також це дозволить отримувати оперативну інформацію про витрати на виробництво, аналізувати звіти та робити прогнози для прийняття керівництвом стратегічних рішень.

Крім того, автоматизована система може враховувати різноманітні фактори, які впливають на загальновиробничі витрати, такі як зміни в цінах на ресурси, обсяги виробництва, зміни в технологічних процесах тощо. Це дозволить підприємству адаптувати витрати до змінних умов та підтримувати оптимальний рівень витрат на виробництво.

Таким чином, автоматизація обліку загальновиробничих витрат є кроком до покращення ефективності управління підприємством і дозволить підприємству бути більш конкурентоспроможним на ринку.

Також важливо розглянути можливості збільшення точності та деталізації обліку загальновиробничих витрат. Це може включати в себе розширення використання аналітичного обліку та впровадження нових методів обліку, що дозволить краще розуміти приріст цих витрат та їх вплив на собівартість продукції.

Розширення використання аналітичного обліку дозволить докладніше розглядати витрати на окремі складові частини виробництва, що надасть можливість уточнити їх приріст та виявити можливості для оптимізації. Також важливо впроваджувати нові методи обліку, які дозволяють краще оцінювати витрати, наприклад, методи супутнього обліку, що дозволяють більш точно відображати специфіку виробництва та призначення витрат.

Збільшення точності та деталізації обліку загальновиробничих витрат є важливим для виявлення резервів управління цими витратами та зниження їх впливу на собівартість продукції, що в свою чергу сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

Крім того, важливо вдосконалити систему звітності про загальновиробничі витрати, зробити її більш зрозумілою та інформативною для керівництва та інших зацікавлених сторін. Для цього необхідно враховувати специфіку бізнесу та потреби керівництва у фінансовій звітності.

Доцільно розглянути створення інтерактивних та аналітичних звітів, які дозволять швидше та ефективніше аналізувати витрати, ідентифікувати тенденції та точно розуміти їх вплив на фінансові результати підприємства. Також можна розглянути створення дашбордів або інших візуалізаційних інструментів, які узагальнюють фінансову інформацію та дозволяють швидко сприймати та аналізувати дані.

Використання дашбордів сприятиме швидкому отриманню зведеної фінансової інформації, яка відобразить витрати на виробництво та їх вплив на фінансові показники підприємства. Для керівництва це буде корисним інструментом для моніторингу та прийняття управлінських рішень.

Дашборди можуть включати в себе графіки, діаграми, інтерактивні показники та інші елементи візуалізації, які надають можливість швидко оцінювати ситуацію та виявляти тенденції. Такий підхід дозволяє зосередитися на ключових фінансових показниках та уникати перевантаження звітної інформацією.

Створення дашбордів або візуалізаційних інструментів допоможе зробити отримання та аналіз фінансової інформації більш зручним та продуктивним і сприятиме вдосконаленню управління загальновиробничими витратами.

Крім того, важливо забезпечити регулярне складання та представлення звітів з обґрунтованим аналізом витрат, відображенням їх впливу на фінансові показники та визначенням можливостей для покращення.

Вдосконалення системи звітності про загальновиробничі витрати сприятиме кращому розумінню фінансової ситуації підприємства керівництвом та іншими зацікавленими сторонами, дозволить швидше реагувати на зміни та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Однак, впровадження зазначених підходів може призвести до покращення фінансової прозорості та контролю на підприємстві.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження щодо обліку і аналізу загальновиробничих витрат сільськогосподарських підприємств дає підстави зробити наступні висновки:

1. Загальновиробничі витрати є важливим аспектом управління сільськогосподарськими підприємствами, оскільки вони впливають на фінансову ефективність та конкурентоспроможність підприємства.

2. Ефективний облік та аналіз загальновиробничих витрат дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на зниження витрат та підвищення ефективності виробництва.

3. Наявність детального обліку загальновиробничих витрат допомагає виявляти недоліки та ефективно впроваджувати заходи з їх зниження, оптимізуючи виробничі процеси та забезпечуючи стійкість підприємства у конкурентному середовищі.

4. Важливо враховувати специфіку галузі та регіональні особливості при обліку сільськогосподарських витрат, оскільки вони можуть суттєво впливати на загальний фінансовий стан підприємства.

5. Рекомендації, розроблені на основі дослідження, можуть бути використані практичними фахівцями для удосконалення системи обліку та управління загальновиробничими витратами на сільськогосподарських підприємствах.

Отже, дослідження обліку і аналізу загальновиробничих витрат сільськогосподарських підприємств виявило їх важливість для ефективного управління та підвищення фінансової стійкості підприємств.

Безсумнівно, завдяки обґрунтованим даним про загальновиробничі витрати, управління підприємством може приймати управлінські рішення, спрямовані на оптимізацію виробничих процесів, ефективне використання ресурсів та зниження загальних витрат. В результаті, підприємство може підвищити свою фінансову стабільність та отримати конкурентні переваги, що стане джерелом подальшого успіху та розвитку на ринку сільськогосподарської продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит : навч. посіб. / [Ю. С. Цал-Цалко, Ю. Ю. Мороз, Л. А. Суліменко та ін.] ; [під заг. ред. Ю. С. Цал-Цалка]. Житомир : Рута, 2012. 392 с.
2. Бабенко Л. В., Васильєва В. Г., Романченко Ю. О., Коновалова О. В. Вплив розподілу загальнопромислових витрат на фінансовий результат
3. Бондарчук А. О., Любченко О. В. *Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу* : зб. праць учасників II Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 листоп. 2023 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2023. С. 189-194.
4. Бухгалтерський облік (для необлікових спеціальностей) : навч. посіб. / Ю. Ю. Мороз, Т. С. Гайдучок, О. М. Дмитренко. Житомир : Рута, 2022. 256 с.
5. Кодимська Т. Ю. Шляхи покращення обліку та розподілу загальнопромислових витрат на підприємствах. *Економіка: реалії часу*. 2013. № 1(6). С. 196–200.
6. Коробова О. І. Обліково-економічна сутність загальнопромислових витрат сільськогосподарських підприємств.
URL: http://www.vtei.com.ua/konfa/27_03/4/9.pdf
7. Куцик П. О., Мазуренко О. М. Обліково-аналітична концепція управління загальнопромисловими витратами підприємства: монографія. Львів : Видавництво «Растр-7», 2014. 288 с.
8. Левицька І. О. База розподілу загальнопромислових витрат як інструмент оптимізації собівартості продукції. *Вісн. ЖДТУ*. 2017. № 1(79). С. 31-35.
9. Мазуренко О. М. Бухгалтерський облік та аналіз загальнопромислових витрат : теорія, методика, організація : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» Житомир, 2010. 21 с.

10. Майстро С. В. Сучасний стан сільського господарства та особливості державної аграрної політики в умовах воєнного стану в Україні. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/17811/1/Maistro.pdf>
11. Матвеев М. Сільське господарство та ринок сільськогосподарських земель України: вплив війни. URL: <https://voxukraine.org/silske-gospodarstvo-ta-rynok-silskogospodarskyh-zemel-ukrayiny-vplyv-vijny>
12. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств : наказ М-ва аграрної політики України від 18 травня 2001 року № 132. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN2842>
13. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності : навч.-довід. посіб. / [Ю. С. Цал-Цалко, Г. Г. Кірейцев, І. В. Луканьов та ін.]. Житомир : Рута, 2011. 707 с.
14. Моссаковський В. Аналіз матеріальних витрат. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2006. №8. С. 12-16.
15. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ М-ва фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
16. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ М-ва фінансів України від 31 груд. 1999 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
17. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755 / Верх. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
18. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ Мінфіну України від 24 трав. 1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>
19. Примаченко О. Л. Організація обліку загальнопромислових витрат на сільськогосподарських підприємствах. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14714233.pdf>
20. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон

України від 07 лип. 1999 р. № 996 / Верх. Рада України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

21. Проскура К. П., Горбуненко Л. В. Методичні підходи до розподілу загальнопромислових витрат та їх вплив на рівень підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5104>

22. Реалії сільського господарства під час війни. Виклики та можливості. URL: <https://consumerhm.gov.ua/3536-realiyi-silskogo-gospodarstva-pid-chas-vijni-vikliki-ta-mozhливosti>

23. Саванчук Т. М. Управлінський облік загальнопромислових витрат в системі прийняття управлінських рішень. *Теоретичні та практичні питання аграрної науки* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 18 трав. 2022 р.) : у 2 ч. / за заг. ред. А. С. Кобця ; Дніпровський держ. аграр.-екон. ун-т. – До 100-річчя ДДАЕУ. Дніпро, 2022. Ч. 2. С. 187-189.

24. Сарапіна О. А., Пінчук Т. А., Шрам Т. В. Облік загальнопромислових витрат в управлінні сільськогосподарським підприємством. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Сер. Економіка і управління*. 2020. № 3. С. 165–171.

25. Скорнякова Ю. Б. Загальнопромислові витрати: вибір та обґрунтування бази розподілу. *Економіка та держава*. 2018. № 7. С. 39-43.

26. Соколенко Т. М. Особливості розподілу загальнопромислових витрат підприємства. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/11920/1/%2B74-%D1%82%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84.%20%D0%A2.2-414-416.pdf>

27. Соколенко Т. М. Особливості розподілу загальнопромислових витрат підприємства. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/11920/1/%2B74-%D1%82%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84.%20%D0%A2.2-414-416.pdf>

28. Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. Управління витратами підприємства : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 120 с.

29. Халізів Д. В. Розвиток агарного сектору економіки в умовах воєнного стану. *Наук. вісн. Ужгорського нац. ун-ту. Сер. Право.* 2023. Вип. 79, ч. 1. С. 286-290.
30. Чуприна Л. В., Шаповал Я. О. Проблеми розподілу загальнопромислових витрат на підприємствах України. *Інфраструктура ринку.* 2019. Вип. 30. С. 563-567.
31. Шевчук Н. М. Любченко О. В. Формування обліково-інформаційної системи для управління фінансовими результатами лісогосподарського підприємства. *Проблеми, пріоритети та перспективи розвитку науки, освіти і технологій в ХХІ столітті* : збірник тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (Кременчук, 15 лютого 2024 р.). Кременчук : ЦФЕНД, 2024. С. 62-63с.
32. Шинкаренко Д. В., Осадча Г. Г. Особливості обліку та розподілу загальнопромислових витрат. *Економіка і суспільство.* 2017. Вип. 10. С. 838-843.

ДОДАТКИ